

มาตรวจแก้ต้นฉบับวรรณกรรมแปลกันเถิด (๔)

วัลยา วิวัฒน์ศร

พิมพ์ครั้งแรก มติชนสุดสัปดาห์ (บทความพิเศษ โดยวัลยา วิวัฒน์ศร) ฉบับประจำวันที่ ๑๗-๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๘ ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑๒๘๓

ในฉบับที่แล้ว ให้การบ้านประโยคตรวจแก้การถ่ายเสียง Ah, Oh ไว้ ๖ ประโยค ขอเฉลยดังนี้

๑. “สวัสดิ์ครับ” ปีเตอร์ทัก

“อ้อ ไซ้แล้ว ชายคนนั้นตอบ “ไซ้ ไซ้ ฉันเคยเห็นเธอมาก่อนเธอชื่อปีเตอร์ไซ้ไหม”

“อ้อ” อาจใช้ ‘เออ’ หรือ ‘อ้อ’ ได้ และถ้าสลับตำแหน่ง ‘ไซ้แล้ว’ กับ ‘ไซ้’ ตัวแรกในประโยคหลังเป็น “เออ ไซ้...ไซ้แล้ว ไซ้” หรือ “อ้อ ไซ้...ไซ้แล้ว ไซ้” จะพูดได้รื่นปากกว่ากัน

๒. “หนูทำแก้วแตกไซ้ไหม”

“โอ้ ไม่ไซ้ครับ”

·โอ้ ไซ้·โอ๊ะ· แทนได้

๓. “เมื่อสองสามวันก่อน คุณมันใจกว่านี่”

“อา ตอนนั้นผมยังไม่ได้เห็นเขาลงมือ”

‘อา’ เปลี่ยนเป็น ‘เอ้า’ และเติม ‘ก็’ กับ ‘นี่’ ครอบประโยคเป็น “อ้าว ก็ตอนนั้นผมยังไม่ได้เห็นเขาลงมือ” ‘ก็’ แสดงความเป็นเหตุเป็นผล ‘นี่’ เติมเพื่อให้เสียงพูดลงตัวและเป็นธรรมชาติ

๔. “อา” เธอร้องด้วยความอยากรู้อยากเห็นรุนแรงตามวิสัยผู้หญิง “ฉันอยากจะเห็นเขาถูกจับ”

‘อา’ แก้เป็น ‘ลุง’ หรือ ‘น้า’ เอ๊ยไม่ใช่ ‘อา’ เปลี่ยนเป็น ‘แหม’ และเติม ‘เสียจริง’ ทำประโยคต่อมาเพื่อให้เสียงภาษาพูดลงตัวและเป็นธรรมชาติ

๕. “มันจะไม่อยู่ในละแวกใกล้เคียงนั้นด้วย”

“โอ้ โอ้ แล้วมันจะไปหลบอยู่ที่ไหนเล่า”

·โอ้ โอ้· เปลี่ยนเป็น ‘อ้าว’ หรือ ‘ฮ้า’ หรือ ‘อูบ๊ะ’ หรือ ‘วะ’ ก็ยังได้ แล้วแต่ว่าจะแสดงความประหลาดใจ (อ้าว, ฮ้า) หรืออุทธรณ์ (อูบ๊ะ, วะ)

๖. “ไม่พอหรอก เพราะฉันตกลงใจแล้วว่าจะไม่ไปปรากฏตัวต่อศาลในวันพิจารณาคดีของฉัน”

“โอ ให้ตายเถอะ”

·โอ· ตัวนี้ ตามด้วยคำสวด “ให้ตายเถอะ” จึงควรเปลี่ยน ‘โอ’ เป็น ‘อูบ๊ะ’ ‘บ้าจริง’ หรือ ‘โวย’ ความรู้สึกจะได้สอดคล้องต่อเนื่องกัน

ลองคู่อีกสัก ๔ ประโยค จะได้ครบสิบ

๗. “แต่ฉันเคยคิดว่าแม่หมดทุกตนชั่วร้าย...” เด็กหญิงพูดขึ้น

“โอ้...ไม่ใช่ นั่นเข้าใจผิดอย่างไรใหญ่หลวงทีเดียว” หญิงร่างเล็กตอบ

·โอ้· เปลี่ยนเป็น ‘ตายจริง!’ ได้

๘. “เธอจะไปไหนกัน”

“ไปเมืองบาดาล”

“โอ้! จริงหรือ” ชายผู้นั้นอุทานขึ้น

‘โอี้!’ เปลี่ยนเป็น ‘ฮ้า!’ ได้

๕. “ก็เพราะว่าหนูเริ่มประพุดตัวไม่คืดอีกแล้วนะสิหนูทำให้คุณพ่อต้องคอยหนู”

“โอี้! คุณพ่อนะเหรอ! คุณพ่อคอยหนูได้เสมอแหละ”

“หนูพุดถึงคุณพ่อแบบนั้น ไม่สุภาพเลยนะ”

‘โอ!’ เปลี่ยนเป็น ‘เซอะ!’ ตามนิสัยของตัวเองละครเด็กหญิงและตามสถานการณ์

๑๐. หลังจากควบคุมอารมณ์ตัวเองให้เป็นปกติ ผมก็หัวเราะออกมา

“อา ถูกแล้ว ไม่มีอะไรช่วยลบลบสติปัญญาของเราให้แหลมคมขึ้นได้เท่ากับกระเป๋าสตางค์ที่สูญหายไป และความปรารถนาที่จะหามันให้เจออีกครั้ง”

‘อา’ ตัวนี้แยกเพราะถูกกำกับด้วยคำว่า ‘ถูกแล้ว’ ซึ่งอาจแปลมาจาก That’s right. ถ้าแปลว่า ‘ใช่สิ’ ก็เปลี่ยน ‘อา’ เป็น ‘อ้อ’ ได้ทันที เป็น “อ้อ ใช่สิ” อย่างไรก็ตามเมื่อผู้แปลว่า “ถูกแล้ว” คำอุทานที่พอจะหามาไว้ข้างหน้า น่าจะเป็น ‘อ้อม’ หรือ ‘อ้อ’ ได้

ขอออกนอกเรื่อง (คำอุทาน) อีกนิดว่า ประโยคภาษาพูดประโยคนี้ ออกเสียงให้เป็นภาษาพูดยากจัง (“ไม่มีอะไร...ให้เจออีกครั้ง”)

ในตำรา “หลักภาษาไทย” ของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช พ.ศ.๒๕๓๘) ท่านแบ่งคำอุทานออกเป็น ๒ ประเภท คืออุทานบอกอาการและอุทานเสริมบท ประเภทแรกนั้นส่วนใหญ่ตรงกับคำอุทาน

Ah Oh จึงขอลดลอกมาดังนี้

- ก. แสดงอาการร้องเรียกหรือบอกให้รู้ตัว ได้แก่คำ เฮ้ย! เนอะ! โว้ย! แฮ้! นี้นั้น! หนา! เป็นต้น
- ข. แสดงอาการโกรธเคือง ได้แก่คำ ดูตุ้! เหม่! ซึๆ! ชะๆ! เป็นต้น
- ค. แสดงอาการประหลาดใจหรือตกใจ ได้แก่คำ เอ๊ะ! เอ! โอ! คุณพระ! เหม่! เออเนอะ! แม่เจ้าโว้ย! เป็นต้น
- ฅ. แสดงอาการสงสารหรือปลอบโยน ได้แก่คำ พุทโธ่! พุทโธ่เอ๊ย! อนิจจา! เจ้าเอ๊ย! น้องเอ๊ย เป็นต้น
- ง. แสดงอาการเข้าใจหรือรับรู้ ได้แก่คำ อ้อ! หือ! เออ! เออนะ! เป็นต้น
- จ. แสดงอาการเจ็บปวด ได้แก่คำ อู๊ย! อู๊ยหน้า! โอย! โอ้ย! เป็นต้น
- ฉ. แสดงอาการสงสัยหรือไต่ถาม ได้แก่คำ หือ! แห! หา! หนอ! เป็นต้น
- ช. แสดงอาการห้ามหรือทักท้วง ได้แก่คำ ไซ้! หือหือ! ฮ้า! เป็นต้น

จะเห็นว่าคำอุทานบอกอาการข้อ ก. ซึ่งใช้แสดงอาการร้องเรียกหรือบอกให้รู้ตัวนั้น จะตรงกับคำอุทานภาษาอังกฤษ Hey! แต่อีก ๗ ข้อที่เหลือตรงกับ Ah Oh ดังกล่าวแล้วทั้งสิ้น

คุณสุภารัตน์ ภูไตรรัตน์ ซึ่งเข้ารับการอบรมวิชา “บรรณาธิการต้นฉบับวรรณกรรมแปล” รุ่นที่ ๔ ทำรายงานหัวข้อ “การตรวจแก้คำอุทานในวรรณกรรมแปล” กล่าวถึงคำอุทานที่เจอบ่อยนอกจาก Oh แล้ว ก็ยังมีคำอื่นๆ อีกขอคัดรายงานเรื่องนี้มาดังนี้

well! นักเขียนบางคนติดคำนี้ เรื่องที่เขาเขียนจึงมี well อยู่ตลอดเรื่อง คำนี้เป็นคำพูดติดปากของพวกฝรั่ง บางครั้งเขาอาจจะเอ่ยขึ้นเฉยๆ โดยไม่มีความหมายอะไร คือพูด well ก่อนพูดคำอื่น เหมือนบางคนติดคำว่า เอ้อ แบบว่า ดิฉันเคยตรวจงานแปลของผู้แปลบางคน เขาแปล well ว่าเอาละ ทั้งหมด เช่น “เอาละ ฉันจะเอากระเป๋าไปเก็บเอาละ เอารองเท้าไปเก็บให้ด้วย” อ่านแล้วรู้สึกว้าว่า “เอา” มากเกินไป

ดังนั้น เมื่อบรรณาธิการตรวจแก้ไข ก็ควรหาคำอื่นมาแทนบ้างในแต่ละประโยค หรือตัดออกไปเลยก็ได้ คำที่นำมาใช้แทน เอาละ มีอยู่หลายคำ เช่น ดีละ ดีแล้ว เอาน่า ไม่เป็นไร ตกลง ได้เลย แหม เออ แต่ว่า

ฉันว่า **จัน** **เย่จริง** **โฮ** **โอย** **เฮ้ย** เป็นต้น โดยดูข้อความแวดล้อมและอารมณ์ของตัวละครในขณะนั้นแล้วเลือกใช้ให้เหมาะสม จะได้ไม่ต้อง เอะละ กันทั้งเล่ม

wow ! คำอุทานแสดงอาการตื่นเต้น ถูกใจ หรือดีใจเมื่อทำงานสำเร็จ ผู้แปลมักจะใช้คำว่า **ว้าว** คือ ถ่ายเสียงออกมาตรงๆ ซึ่งดิฉันคิดว่าไม่ผิดและน่าจะใช้ได้ เพราะเดี๋ยวนี้เยาวชนรุ่นใหม่ก็ชอบพูด **ว้าว** จนชินปากไปแล้ว แต่เมื่อมาพิจารณาคำในภาษาไทยมีอยู่หลายคำที่นำมาใช้แทนได้ เช่น **เยี่ยม** **ตาย** **เจ๋ง** **เจ๋งเป้ง** **แจ๋ว** **ยอด** ไปเลย วิเศษจริง ซึ่งการจะใช้คำใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับอารมณ์ของตัวละครในแต่ละเหตุการณ์

oops ! คำอุทานแสดงความประหลาดใจ หรือไม่พอใจ คำนี้เคยงงและสงสัยว่าจะใช้ **อูบส์** หรือ **อู๊** แต่ในที่สุดก็เลือกใช้ถ่ายเสียงเป็นไทยว่า **อู๊** แต่ก็มีบางคนแย้งว่าใช้ **อูบส์** ได้ **ไม่รู้**สึกกระคายหูโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้อุทานเป็นผู้ชาย

eek ! คำอุทานแสดงความรู้สึกขยะเขย่ง ถ่ายเสียงออกมาก็จะได้ **อี ยี้ แหะ อี้ อี้**

hoora ! คำอุทานแสดงอาการดีใจ ใช้ได้ทั้ง สุเร ไชโย ไชโย บางครั้งผู้เขียนก็ใช้คำอื่น เช่น **yippee !** – ยิปปี ดีใจจังเลย ชนะแล้ว, **yeah !** – เย้ เย้, **yahoo !** – ยูฮู ยาฮู

Er... คำอุทานแสดงอาการลังเลไม่แน่ใจ ภาษาไทยมีหลายคำให้บรรณาธิการเลือกใช้ เช่น **เอ่อ** ซึ่งน่าจะ เป็นเสียงที่ตรงที่สุด หรือจะใช้ว่า **เอ้อ** ก็ว่า **แต่ เอ เอ๋ หรือ เอ้า**

Argh คำอุทานแสดงอาการเจ็บปวด คำนี้ผู้แปลมักจะใช้คำว่า **อ้าก** ตอนแรกๆ ก็ใช้ **อ้าก** แต่เมื่อกลับมาอ่านอีกครั้ง และเปิดพจนานุกรมแล้ว มีอีกหลายคำเลยที่เดิวนำมาใช้ได้อีกและเสียงอยู่ในระดับเดียวกัน เช่น **จ๊าก** **โอย** **เจ็บ** **ไวย**

God ! **พระเจ้า** หรือจะใช้ **พระช่วย** **คุณพระช่วย** แต่น่าจะเลือกใช้ **พระเจ้า** เพราะตัวละครชื่อเป็น ภาษาต่างประเทศ แล้วถ้าเราให้เขาหรือเธออุทานว่า **คุณพระช่วย** ฟังดูไม่เข้ากัน

คุณสุภารัตน์จบรายงานดังนี้

นอกจากคำอุทานที่นำเสนอมาแล้ว ยังมีคำอุทานอื่นๆ ให้ปวดหัวอีกมากมาย การที่บรรณาธิการต้นฉบับ แปลจะตรวจแก้ไขให้อ่านแล้วรู้สึกถี่หูถี่ตา ไม่ติดขัด อ่านแล้วได้อรรถรส ตัวบรรณาธิการจะต้องมีคลังคำอยู่มากพอสมควร และต้องอ่านต้นฉบับจนเข้าใจลีลาของผู้เขียน จับอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้ จึงจะเลือกใช้ คำได้เหมาะสม

นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงเพศและวัยของตัวละครด้วย เพราะผู้หญิง ผู้ชาย หรือคนในช่วงวัยต่างๆ ก็อุทานต่างกัน แม้ว่าคำอุทานอาจจะเป็นเพียงประเด็นเล็กๆ ในงานวรรณกรรม แต่ถ้าบรรณาธิการต้นฉบับแปลเลือกใช้คำได้ดี เข้ากับสถานการณ์ อ่านแล้วได้อารมณ์ ก็จะช่วยเพิ่มสีสันและอรรถรสให้แก่เรื่องนั้นๆ ได้มากทีเดียว

ผู้เขียนขอเสริมว่า หากผู้แปลมีคุณสมบัติและวิธีทำงานแบบเดียวกับบรรณาธิการต้นฉบับแปลดังกล่าวไว้ข้างบนนี้ ก็จะเป็นเรื่องวิเศษยิ่ง

ฉบับหน้าจะว่าด้วยการแปลและการตรวจแก้ไขโครงสร้างประโยคกรรมวาทจ ‘ถูก’